

**Viatge tècnic al *Valle de los Pedroches* (Còrdova)
22-25 d'octubre de 2006**

**GestRum SCP (Jordi Maynegre, Joan Noguera, Moisès Nogué)
DARP (Antoni Seguí)
CREDA (Miquel A. Garrote)
Extensionista (Ramon Trias)**

Viatges tècnics

Els viatges tècnics serveixen per ampliar coneixements a partir de realitats diferents. L'observatori de la llet de Catalunya, en les funcions assignades està la d'analitzar la situació del sector i les problemàtiques que l'afecten, i d'aquesta manera poder orientar l'assessorament públic i privat. Els viatges o visites de caràcter tècnic cohesionen l'equip que treballa en l'observatori i ajuden a ser caut en les anàlisis i visions del sector. De sempre la cultura de l'assessorament i d'extensió s'ha basat en visites tècniques, tant a les explotacions com a empreses relacionades amb el sector.

L'observatori de la llet, com a organisme públic del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural, a part del profit que se'n treu tècnicament de les visites, vol donar a conèixer els resums o informes de les realitzades en el desenvolupament de la seva tasca.

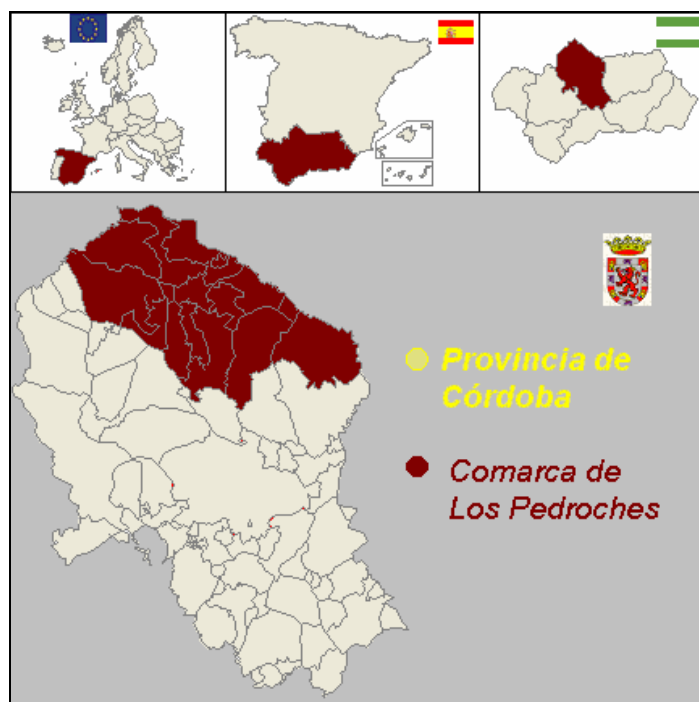
Índex

1. Viatge d'anada	3
2. Hinojosa del Duque.....	3
3. COVAP	4
<i>Visita a la planta de mescles per a racions</i>	5
4. Instal·lacions per elaborar formatge. CIFA Hinojosa.....	7
5. Visita explotació "EL CARRIZAL"	7
6. Cooperativa Andaluza San Isidro	10
7. Visita explotació Antonio Alaez e hijos	13
8. Visita explotació José Hoyos-Jesús Blanco	19
9. Visita explotació CIFA Hinojosa.....	21
10. Trobada tècnica amb la responsable dels serveis tècnics d'assessorament COVAP	21

1. Viatge d'anada

L'observatori va organitzar el viatge al Valle de los Pedroches amb l'objectiu de conèixer el sector lleter, agrupat vers la cooperativa COVAP, sector conegut per la seva intensivitat productiva. Els contactes es varen fer a través dels tècnics dels CIFA de la Junta d'Andalusia. Al viatge també hi va participar el grup tècnic encarregat de la consultoria i assistència tècnica per a la gestió de les explotacions.

Hinojosa del Duque, lloc de trobada. <http://www.hinojosadelduque.es/>

El **Valle de los Pedroches** és una comarca situada al N i NE de Còrdova, limita amb Jaen i Ciudad Real (concretament amb el Valle de Alcudia), i amb Badajoz (comarca de la Serena). És una franja direcció SE-N, és més aviat una altiplà que no una vall. Té 17 municipis, essent la capital Pozoblanco, amb 17.000 habitants, on hi ha la cooperativa COVAP. El conjunt està poc poblat, amb 56.600 habitants.

2. Hinojosa del Duque

Dia 23, 2/4 de 9: recepció al CIFA de Hinojosa del Duque, (centre d'investigació i formació agrària), ex centre de capacitació agrària del SEA, any 1969. Pertany a la Junta de Andalusia. Per una part la formació és competència de la Consejería de Agricultura y Pesca, i per l'altre la investigació i transferència ho és de la Consejería de Innovación, Ciencia y Empresa. Ens rep Reyes Alonso Martín Coleto, Director del CIFA, juntament amb el tècnic (ex monitor del SEA) Antonio García, que serà el que ens acompanyarà els dos dies.

http://www.juntadeandalucia.es/agriculturaypesca/centros/ci_agro.html

El CIFA fa cursos de formació a la carta, destacant el d'elaboració de formatges artesanals, participa en la xarxa d'experimentació agrària de la Junta, essent Reyes Alonso el coordinador de la xarxa. L'últim assaig va ser la implantació de melatonina –missatger bioquímic que passa la informació fotoperiòdica – per tal d'estudiar el control del cicle sexual de les ovelles i millorar els paràmetres reproductius de la raça merina.

El Valle de los Pedroches no és una zona molt fèrtil, plou poc, entre 400 i 500 ml. Per exemple una ha dona 3.500 kg de sec de civada.

3. COVAP

Dia 23, 2/4 d'11. La primera visita és a la COVAP (societat cooperativa andalusa ramadera del Valle de los Pedroches) situada a Pozoblanco. www.covap.es/

Té aproximadament 15.000 socis, es dedica a múltiples facetes agràries i alimentàries. Grup lacteri, amb 116 empleats; grup alimentació animal, 89; grup carni, 180; grup assessorament tècnic, 20; serveis generals, 35; crèdits i assegurances, 6.

El nombre de socis del grup lacteri és de 380, i aporten 200.000 t/any (500 t/dia). La meitat ho distribueix en forma de MDD (marca de distribució), i l'altra ho processa i ven a Andalusia, on està molt introduïda.

514.139 litres/soci o explotació (A Catalunya – dades d'octubre 2006 - 993 explotacions i una quota de 577.725 t, la qual cosa representa una mitjana per explotació de 581.798 t). Sembla, no obstant, que al Valle de los Pedroches no hi ha gaire dispersió respecte de la mitjana.

El preu base per al pagament de la llet és de 25,86 cts d'€/litre (que ve a representar el 80% del preu final), la liquidació trimestral està al voltant de 5,11 cts d'€/litre. Això fa un preu base final de 33,97 cts d'€/litre. Les primes són les següents: recompte cel·lular, si és menor de 250 la prima és 1,20 cts d'€/litre. La prima per greix és de 0,24 cts d'€/litre i la de proteïna de 0,30 cts d'€/litre.

Visita a les instal·lacions a través d'un passadís amb finestrals oberts. Inmaculada (COVAP) i Antonio (CIFA Hinojosa)

Laboratori

Productes lactis de la COVAP

Àrea d'influència de la COVAP

Visita a la planta de mescles per a racions

Dia 23, 12 h. La ració única la fan per a 80 explotacions de vaques de llet, aproximadament.

Fan també mescles seques. La ració, segons la informació rebuda, és per a 33 litres, i té una composició en % de MS farratges i concentrats de 39:61. El cost és de 0,118 €/kg de matèria fresca (al voltant del 40% d'humitat), i per vaca calculen uns 35 kg per dia.

Els principals farratges són ensitjat de blat de moro, alfals deshidratat, raigràs deshidratat. També hi ha sec de civada.

Planta de mescles de racions i concentrats

Carros mescladors

Zona de mescla

4. Instal·lacions per elaborar formatge. CIFA Hinojosa

Dia 23, 2/4 de 2. El mestre formatger Benito, professor de l'escola, ens explica l'elaboració de formatge. És un lloc de referència per a molts formatgers d'arreu d'Espanya. Explica els perquè de la higiene en l'elaboració, els ferments químics i naturals – flors de cards, entre d'altres -, les virtuts dels formatges més grans vers els de format més petit, dins del tipus manxego. La importància de l'escalfament suau de la massa fermentada i per coagular. De la importància d'utilitzar instal·lacions en lloc d'elaborar manualment, donant relleu a que el que importa és el mètode i la rutina, les mescles de ferments o enzims exactes, el control de la temperatura, la higiene, etc. El no enganyar-se utilitzant llets fetes amb ensitjats, quan el que es tracta és de fer formatges artesanals amb instal·lacions adequades. El remenar la massa quallada per fer sortir el xerigot, de manera molt lenta, etc.

Instal·lacions formatjar

Cambra de maduració

5. Visita explotació "EL CARRIZAL"

Dia 23, 4 h de la tarda.

Titular: Leoncio. 3 persones fixes (mà d'obra familiar).

Superfície per a les vaques de llet: 100 ha, secà, triticales/ordi/civada, per ensitjar i sec.

Vaques: 125 de llet.

Quota: 1.400.000 a 3,85% tg.

Instal·lacions: molt senzilles i amortitzades.

Alimentació: li fan la ració a través d'una casa comercial. Té 3 lots. El lot de mitjana producció és el que serveix per fer la ració base.

Ració base: 14,5 kg de mescla (8 de blat de moro, 2,5 de turtó soja, 2 de grana de cotó, 1,5 closques de soja). Al lot de més producció els afegeix 3 kg més de la mescla amb greix *bypass*.

La producció diària és de 35 l. Té una mitjana a 305 dies de 11.000 l.

Els principals problemes són la "infertilitat" (les vaques no queden) i la mamitis.

Les vaques descansen sobre llit de palla, alternen dues àrees, és a dir que mentre estan a una l'altra la fan neta i empallen.

Fan, aproximadament, 3 parts per vaca, amb un interval entre parts d'uns 400 dies.

L'estabulació s'inicià a partir d'aquesta cort.

Segons Antonio García (CIFA) al Valle de los Pedroches va començar l'activitat lletera amb la tornada dels emigrants que anaren a Alemanya a finals dels 50 i començaments dels 60, i just els 70 varen comprar terrenys i endegar les estabulacions de vaques de llet.

Leoncio explicant el funcionament de l'explotació.

Sala de munyir, espina de peix, 2x5, línia baixa, retiradors automàtics

Fosa universal per a fems i purins. A cada àrea n'hi ha una.

6. Cooperativa Andaluza San Isidro

Dia 24, 10 h. És a la localitat de Dos Torres. El gerent és Juan Hidalgo. Agrupa 350 ramaders, dels quals 90 són de llet. La quota mitjana de les explotacions està al voltant de 450.000 a 500.000 l.

Fan dos tipus de ració, una amb ensitjat de blat de moro i l'altre sense ensitjat.

Ració amb ensitjat (veure més avall)	
Farratges: Concentrats %MS	40:60
Greix total	5,51 % sobre MS
UFL/kg MS	0,99
PB	17,56 % sobre MS

Ració sense ensitjat (veure més avall)	
Farratges: Concentrats %MS	35:65
Greix total	5,21 % sobre MS
UFL/kg MS	1
PB	17,42 % sobre MS

Compartiments per a gra i concentrats per elaborar les mescles

Càrrega de l'unifeed

Ració per a vaques de llet amb ensitjat		
Ingredient	% sobre matèria fresca	
Ensitjat de blat de moro	31,90	
Alfals deshidratat	22,50	
Palla cereals	1,50	
Blat de moro, farina	11,17	
Soja 44%	9,58	
Ordi cerveser	6,42	
Grana de cotó	6,42	
Polpa de remolatxa	4,75	
Closques de soja	3,33	
NutriBIOL P	1	
Nutral remugants AF 2:1	0,75	
Bovigras	0,58	
Levaplus	0,08	

Ració per a vaques de llet, seca, sense ensitjat	
Ingredient	% sobre matèria fresca
Alfals deshidratat	30,52
Palla cereals	4,08
Blat de moro, farina	21,25
Soja 44%	10,67
Ordi cerveser	8,17
Grana de cotó	10,17
Polpa de remolatxa	10,17
Closques de soja	2,08
Nutribiol P	0,83
Nutral remugants AF 2:1	0,92
Bovigras	0,83
Sal	0,20
Levaplus	0,12

7. Visita explotació Antonio Alaez e hijos

Dia 24, 2/4 de 12. Situada al poble de Barro Fino.

Titular: Antonio Alaez i 3 fills.

Superfície per a les vaques de llet: 90 ha (20 en propietat), secà, civada/blat per a sec.

Vaques: 120 de llet.

Cabres: 200 de llet

Quota: 800.000 a 4% tg.

Instal·lacions: cubicles, *arrobadera*, estabulació oberta, amb pendent, sala de munyir integrada a l'estabulació, relativament moderna.

Alimentació: ració per a 32 l/vaca i dia. Ensitjat de cereal 8 kg, sec d'alfals 5 kg, sec de civada 2 kg, soja 44%, farina blat de moro i ordi (70:30), closques de soja, grana de cotó.

Han calculat que en un any d'estalvi de palla han amortitzat els cubicles.

Estabulació lliure amb cubicles, llit de palla

Menjadora oberta, no autoblocant
(a la sortida de la sala de munyir hi ha una màniga de maneig)

Arrobadera amb carrils

Sala de munyir, espina de peix sortida ràpida, línia baixa

Unitat final de la sala de munyir, exterior a la sala

L'activitat de cabres de llet

La lactació d'una cabra és de 10 mesos, amb una producció mitjana de 500 l. Pareixen a finals d'agost, el març següent es cobreixen. Les cabres es munyen un cop al dia. Lo normal és que tinguin 5 parts al llarg de la seva vida.

Distribueixen la ració d'*unifeed* a raó de 2,3 kg/cabra i dia (1,3 kg farratge – 50% alfals sec, 50% ensitjat, 1 kg de mescla concentrada), el cost d'alimentació és de 12 cts d'€/cabra i dia, i el preu de la llet està al voltant de 70,92 cts d'€/litre. Segons el titular de l'explotació l'activitat cabres de llet és molt rendible, més que no les vaques de llet.

Estabulació per a cabres de llet, raça murciana granadina

Menjadora per a cabres

Sala de munyir cabres de llet

Tanc de llet de cabra

8. Visita explotació José Hoyos-Jesús Blanco

Dia 24, 1 h, migdia.

És una explotació de fa 16 anys, són dos socis, on treballen 3 persones, els dos socis i un fill d'un d'ells.

Superfície: 60 ha en propietat i en arrendament 65 ha. El preu de l'arrendament és de 100 €/ha. Cereals (ensitjat, sec).

Vaques: 110 de llet

Quota: 1.050.000 litres

Venen la llet a una empresa, 30 cts d'€/litre i si el recompte cel·lular és inferior a 400 cobren 1,20 cts d'€/litre.

El principals problemes són la "infertilitat". L'interval entre parts està al voltant de 400 dies.

La ració per vaca i dia, *unifeed*, és la següent: 10 kg ensitjat de civada, 3,5 kg sec de civada, 3 kg alfals deshidratat, 7,5 kg mescla de blat de moro i ordi - 70:30 - 3 kg soja 44%, 2,5 kg de cotó, 2 kg gluten *feed*, 1 kg de polpa de remolatxa.

Instal·lacions: estabulació lliure amb jaç de palla, senzilles i amortitzades.

Estabulació lliure, estructures metàl·liques senzilles

Sala de munyir, espina de peix, 2x5, línia baixa, sortida ràpida

Les estabulacions, tot i la senzillesa, tenen canalització per l'aigua de pluja

Tot i així, la majoria de patis són de terra, sense cimentar.

9. Visita explotació CIFA Hinojosa

Dia 24, 4 h tarda.

Tenen un ramat de 25 vaques de llet, els donen una ració base per a 20 litres, i la resta, en base a concentrats segons producció, mitjançant dues sortides dispensadores activades amb collars d'identificació. Les dues sortides estan a dos extrems oposats del pati d'exercici. És una explotació per a pràctiques dels alumnes, amb un acurat funcionament, al front de la qual està Antonio García.

10. Trobada tècnica amb la responsable dels serveis tècnics d'assessorament COVAP

Dia 24, ¼ de 6 tarda.

La responsable dels serveis tècnics de la COVAP és l'enginyer agrònom Mari Luz Martínez.

El resum de la xerrada és el següent:

Són, segons les seves paraules, "*resolvedores de problemas*"

Els serveis tècnics són diferents serveis que actuen independentment entre si, si bé s'està anant cap a una integració, de manera que sigui un servei integral d'assessorament.

Cobren per assessorar a cada ramader, si bé el preu és baix. Per exemple, el preu de la gestió reproductiva, que inclou, lògicament, la palpació un cop al mes, és de 35 €/ramaderia i mes. Evidentment, segons la responsable, és un preu molt baix, però el que s'intenta és que tot el servei d'assessorament – 22 a 25 tècnics, material i despeses de funcionament – sigui autosuficient dins de la COVAP, sense obtenir benefici econòmic, tret del profit derivat de l'assessorament.

És un servei que porta 10 anys funcionant, i cada cop està més ben valorat.

Els principals serveis són els següents:

Alimentació, enginyeria, genètica, sanitat animal, gestió reproductiva, gestió administrativa.

El grup de gestió reproductiva utilitza un programa informàtic de gestió dissenyat per l'equip tècnic. A les explotacions els veterinaris fan clínica i diagnòstic. 100 socis segueixen el programa i els servei de gestió. És un servei que va començar fa 3 anys.

El grup de gestió administrativa és dels més importants, i fan la majoria de gestions d'una explotació amb les seves relacions amb les administracions. Hi ha tres administracions autonòmiques dins l'àrea de treball – Andalusia, Extremadura, Castella - La Mancha - , i això fa que el grup hagi de resoldre problemes afegits en no haver-hi la mateixa paperassa.

Els serveis tècnics participen en projectes I+D, a nivell de la Junta, estatals i europeus.

Per als petits remugants hi ha, també, un servei de control lleter, des de 1999, sobretot per a cabres. També s'assessora en alimentació.

També tenen un grup d'acció, que són els dinamitzadors dels ramaders.

Segons la responsable, una de les característiques del ramader del Valle de los Pedroches, és la seva habilitat per encarar i resoldre problemes, de manera que els invents esdevenen innovació a les seves mans, i la majoria s'han fet les instal·lacions, en gran part.

En general el cost de l'alimentació (*unifeed* comunitari, o càtering) surt a 17,73 cts d'€/litre.

El nivell d'endeutament és alt a causa de la compra de quota dels darrers anys, en canvi no tenen gaires més amortitzacions. Han fet, en paraules de la tècnica, un creixement a "*parches*".

Hi ha problemes medi ambientals, si bé l'àrea de los Pedroches no està excessivament poblada.

Un aspecte que s'està treballant és el de les substitucions per vacances i festius. Hi ha una agrupació de substitucions per treballs, que la formen 3 agents, que ofereix el servei de munyida, distribuïnt-se 5

explotacions/persona. Molt semblant al que s'està fent a Cantabria. Sembla que de cada cop és un servei més sol·licitat.

Tornada, dia 25.

Campiña baja de Jaén. Parc natural de Cardeña-Montoro.